JOSEP BURGAS

MAX-KING

O

LA BOGERIA D' UN MICO

CARICATURA TRÀGICA

EN UN ACTE Y UN PRÒLEG

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

http://www.archive.org/details/maxkingolabogeri00burg

MAX KING

Aqnesta obra es propietàt del autor.
La *Sociedad d'Autores Españoles* es la encarregada del cobro dels drets de representació.
Queda registrada convenientment.

MAX-KING

o La bogería d' un mico

CARICATURA TRÀGICA

EN UN ACTE Y UN PRÒLEG, ORIGINAL Y EN VERS DE

JOSEP BURGAS

SALVADOR BONAVÍA. IMPRESSOR.

PLASSA DEL PÍ, 5.—BARCELONA—1918

REPARTIMENT

Personatges	*Actors*
MAZ-KING. . .	Don Avelí Galceràn
EL DOMADOR . .	» Domènec Aymerich
LA CAMBRERA . .	D.ª Antonia Baró
EL MAGISTRAT. .	Don Carles Capdevila
EL BANQUER . .	» Rafel Bardem
EL MINISTRE . .	» Miquel Sirvent
EL GRAN PASTOR .	» Ramón Tor
EL GENERAL . .	» Ferràn Bozzo
EL FABRICANT . .	» Antoni Casanovas
EL CAPTAIRE . .	» Vicents Daroqui
EL MINER. . .	» Andreu Guixer
EL LLADRE . .	» Joaquim Viñas
L'ÀCRATA . . .	» Joan Bonet
EN PAU BONHOME .	» Salvador Cervera
EL PETIT PASTOR	» Lluis Rivas

DIRECTOR D'ESCENA: Domènec Aymeric

L'acció, ara, en un pais imaginari.

PRÒLEG

El domador,
abans d'alsarse'l teló de boca,'s dirigeix al públic

Dispensin, cavallers... Una pregunta:
que, per casualitat, aquí, entre'l públic,
haurien vist un mico?.. No, eh?.. Si, vaja,
ja'l puc dar per perdut, ja... Pobra bestia!..
No n'han sentit parlar del rei dels micos?
D'aquest orangutà qu'es tot un home,
que's diu Max-King, que fuma, que bèu wisky,
que vesteix elegant, y es fí, y es manso?..
Manso, fins a cert punt, que quan l'irriten
fa honor al seu origen, s'abraona,
serra les dents, grinyola y treu les urpes
com qualsevol persona exasperada.
Jo só l'amo, del mico; molt més que amo;
el domadô, el seu mestre... L'altre día,
al treure'l de la gavia per fé'l número,
en el precís moment de presentarlo
a la lluida y nombrosa concurrencia,
me va fugí, escapat, cap a la porta
de la «Menagerie»; escabullintse'm
per entre la gentada se'm va perdre,
y ja no l'he vist més Hont va anâ a raure?

608425

Qui ho sab!.. Jo, per la meva desventura,
sols sé que l'he perdut y que ab ell perdo
un bon amic... y el pà, que es més de doldre
Y es llàstima, pobre! Ara que havía
après de lletra v tot! Si, si! Si al veure'l
o sentirlo parlar, tothom s'hi enganya.
Perfecte vertebrat, ab un bon físic,
ab un cor que funciona, que batega
dúctil a l'emoció com tots nosaltres,
y ab un instint d'amor a la familia
y als seus semblants, més refinat que'l nostre!
Perque semblés més home, jo, per medi
de l'electricitat li vaig fê extreure
el pel que li enlletgía part del cutis
De lleig, encara n'es, però, què diable!
alguns espectadors, y que'm perdonin
els presents... Deu n'hi dó'... Perxò, la bestia
com que's va veure ab facultats, instruida,
y, al mirarse al mirall, fins s'agradava,
li agafà la manía de conèixer
d'aprop l'humanitat. Prou vareig ferli
mil y una reflexions... Tot và sé inútil!
Va comensar: que nó, que s'aborria;
que ab mi mai fora rès; que era una llàstima,
tant jove y tant esclau; que ell se sentía
ab cor de prosperar, de ferse un home...
Simiesques ilusions!.. Somnis de mico!
«La nostra societat—li vaig dì—es plena
de trenca-colls, d'abims .. No siguis tonto;
pensathi, Max, abans de decidirte.
Ab un petit descuit que't descobreixi
l'humanitat, sorpresa y enganyada,
se venjarà de tu y del téu cinisme
engaviante altre cop, no com faig jo ara,
portante triomfalment de poble en poble,
en nom de l'Art, per ennoblir ta especie,
sinó en nom de la freda Zoología,
per sê escarni de grans y de quitxalla
en el parc d'un París, d'un Reus, d'un Londres.»

Però ell no ha fet cap cas dels meus discursos.
M'ha fugit!... M'ha deixat, potser per sempre!
Ajúdin-me a cercar la bestiola!...
Volen veure'l retrat? El porto; mírinse'l.

(Desplega un gran cartell ab el retrat del mico Max-King, vestit de frac y corbata blanca, sense rès al cap y duent una safata ab ampolles de xampany y copes a la mà.)

Aqui tenen la fitxa antropomètrica.
Se'n fan càrrec del tipo?... Si algun dia
fà la casualitat que ab ell se topin
pel passeig, al cafè, al teatre...'ls prego
que'l fassin detenir. Faràn una obra
de caritat an ell y un servei màxim
a un pobre domador que, al perdre'l mico,
pert un company y pert les caixalades,
que, quasi es lo més trist que un hom pot perdre
en aquet miserable mon de mones.
Apa, entesos, doncs, eh?...
Que s'hi conservin!

(Se retira fent una reverencia.)

ACTE ÙNIC

Esplèndida sala d'un sumptuós palau. Al fons, gran portalada que permet distingir part del vestibol. A la esquerra, porta que dona al menjador; a la dreta, porta que condueix a un salonet. Una tauleta a primer terme esquerra; sillons, cadires, miralls, etc.

Al alsarse el teló, MAX-KING atravessa l'escena de dreta a esquerra, fent la mateixa figura que la del mico del cartell que EL DOMADOR ha mostrat en el Pròleg. Al instant mateix torna a entrar sense la safata y acompanyat de LA CAMBRERA.

MAX. Vens de veure la taula?... Y bé, què't sembla?
CAMB. Ja comensa a fer goig.
MAX. Tu, sabs?... muixoni!
Passi'l que passi!... Ho tens entès?
CAMB. Descuidi.
MAX. El vell senyor marquès m'ha deixat amo
de les riendes del carro y de la bossa.
Si ets bona minyoneta, jo't prometo
que hi guanyaràs, prò molt!...
CAMB. Bé, home, bé... Gracies
per endavant.
MAX. Faré que se t'aumenti

d'un duro cada mes... *(Abrassantla ràpidament.)*
y una abrassada
cada dia.

CAMB. *(Esquivantlo.)* Els dits quiets!

MAX. Vina aquí, tonta.

(La Cambrera se'n và rient per la dreta. Max, també, pero torna a entrar ab altre safata plena'd ampolles. Entra EL DOMADOR, *se treu el fuet y el fà petar.)*

DOM. Oh, Max!... Ja ets meu!... Hop-là!...

MAX. Què fàs?

DOM. Entrega't.
Rendeixte aquí mateix!

MAX. Dèixat de tralles,
y parlem.

DOM. *(Fent petar el fuet.)* A la gavia! .. Hop-là!

MAX. Dimoni!
Veiam si'm faràs fê una trencadissa...
Deixa'l fuet, te torno a dì.
(El Domador amaga'l fuet y Max deixa la safata damunt la tauleta.)
Aixís!... Ara!...
Quí t'ho ha dit que era aquí?

DOM. Tu dèixaho corre;
el cas es que ja't tinc.

MAX. Però, bé, digues:
Còm m'has pogut trobar?

DOM. Còm? Preguntantho.

MAX. *(Alarmat.)* Preguntant per un mico?

DOM. Per un home
que'n fa la cara.

MAX. *(Respirant.)* Ah! Aixís, del mal, el menos.
M'havies espantat; espanta-micos!

DOM. Ja sabs que no m'agrada comprometre
als amics.

MAX. *(Encaixant.)* Gracies, noi.

DOM. *(Admirat del luxo de la sala.)* Però . es possible?
Hont t'has ficat, bergant?... Potser tu ignores
que això es palau de nobles?

MAX. Què m'expliques!
Si ho sabré!... Es d'un marquès qu'es molt bon [home.
M'ha llogat per vuit dies; sòu esplèndit,
tracte excelent...
DOM. Si?
MAX. Si; gent a mes ordres,
una cambrera guapa; es dir, demana!
DOM Quin càrrec t'ha donat?
MAX Soc... soc... còm dirtho?
El quefe del servei, el secretari,
el majordom...
DOM. Ah, bé... Y sols per vuit dies?
MAX. El temps precís per preparà una festa
pera avui anunciada y que's tenia
d'aplassar pèls motius que vas a veure.
Fà un grapat d'anys, molts anys, al quedar viudo,
va enviâ, el senyor marquès, el seu fill únic,
molt lluny, al Extrangê, a que l'eduquessin.
Y com que avui el fill, que es tot un home,
havía de arribâ, per celebrarho
se feia la festassa.
DOM. Ah, y no's celebra?
Per què?
MAX. El marquès va rebre un telegrama
del noi, dient que té un atac de «grippe»,
y que no pot venî. L'home, figúrat
quin trastorn! Desseguida, es clà, a suspendre
la festa!... Agafa'l tren, y ane mi'm deixa
amo del personal, dientme:—Té, cuidat
d'anunciar la suspensió del acte.
DOM. Y tu has complert ja l'ordre?
MAX. *(Senyalantli la porta de l'esquerra.)* Jo? Vès, fixat.
DOM. Una taula parada!... Noi, quin luxo!
MAX. Ho he fet tot al revés Primer, despatxo
al servei que'm podía comprometre;
en llogo altre de nou, y al punt envío
tot un feix més d'invitacions... Per prompte
que retorni el marquès, ab fill o sense,
n'hi haurà ben bé per tres o quatre dies,

y, sent la festa avui, are, a les dotze,
es segur que el meu plan no ha d'esbullarse.
Veuré realisat, per fi, el meu somni
de coneixer d'aprop aquesta rassa
d'animals superiors que'n dieu homes.

DOM. Te felicito, Max.

MAX. *(Prenent un paper de la tauleta.)* Guaita la llista
dels comensals.

DOM. *(Admirat.)* Ah! Ah! Tot es gent d'upa.

MAX. Què't creies, doncs? Les classes directores!
Lo més granat de l'alta aristocracia!

DOM. Y als pobres, doncs, no'ls vols coneixe?

MAX. Els pobres
també vindràn, també, que avui es festa
y recullen aquí la seva almoina.
El marquès m'ho ha advertit abans d'anarsen.
M'ha dit que allà, a la porta,'ls reparteixi
dos rals a cada un.

(Entra LA CAMBRERA *per la dreta.)*

CAMB. Senyor...

MAX. *(A Domador per la Cambrera.)* Veus?... Míratela.

DOM. No, no va malament.

MAX. Eh?.. què te'n sembla?

DOM. Que fa per tu.

MAX. *(Intrigat.)* Per què?

DOM. Perque es molt «mona.»

CAMB. Hi ha uns quants pobres que esperen.

MAX. *(A Domador.)* Lo que't deia;
ja son aquí. *(A la Cambrera.)* Que passin.

CAMB. *(Alarmada.)* Aquí dintre?
Y l'alfombra, senyô?

DOM. *(Extranyat.)* Aquí dins, els pobres?
però, que't tornes boig?

CAMB. Aquesta purria?

MAX. *(Cremat.)* Que passin, dic!

(La Cambrera se'n va pel fons.)

(A Domador.) Fesme'l favor, vés, dígalshi
que só'l fill del marquès jo, que ell es fòra.
Vès d'explicâ'lshi tot tan bé com sàpigues.

Ah; y que no entrin plegats.

DOM. Pro, jo... quin pito
hi toco ab tot això?

MAX. Seràs el mestre
de cerimonies, tu; vens de perilla.
Vesteix molt tení un «chef» aristocràtic,
aixís, ben elegant, ben plantat, guapo...

DOM. *(Anantse'n pel fons.)* De guapo. . mès que tú!

MAX. *(Cridantlo.)* Calla! Ara hi penso...
Vatúa el mon dolent!... M'en descuidava!
No vindràn menestrals; la classe mitja...

DOM. També la vols coneixe?... No t'ho aprovo;
empleats, botiguers, artistes, prempsa...
Son uns pobres senyors o uns senyors pobres
que tenen tots els vicis y defectes
dels de dalt y els de baix, y que no gasten
cap de ses cualitats... Classe inodora,
que no es ni carn ni peix, sense rès tipic,
sens color, sens relleu.

MAX. Prou! Prou!... Deixemho;
no m'interessen, doncs. Que entrin els pobres.

(Max s'asseu a un silló aprop la tauleta. El Domador va al fons y parla baix als pobres que apareixen continguts per LA CAMBRERA.)

CAMB. *(Desde la porta, contenint l'onada de pobres.)*
De un en un! M'ho han manat! No pot ser, vaja!

MAX. Que entrin.

DOM. *(A Cambrera.)* Déixals passar.

(Entren atropelladament EL CAPTAIRE, EL MINER, EL LLADRE, L'ACRATA, EN PAU BONHOME, EL PETIT PASTOR *y altres pobres. La Cambrera se'n va per l'esquerra enduentse'n la safata.)*

CAP. Senyô!... Una gracia
de caritat, senyor!...

P PAS. *(A Lladre.)* Vaja, no empenyis!

LLAD. A mi'm toca, ara.

ACRA. Oi, no!

LLAD. Si senyô! Ai, tinya!

DOM. *(Traientse el fuet y fentlo petar.)*
Tots a la fila! Hop-là! Tot-hom enrera!
Què us heu cregut, aquí?

MAX. *(A Domador, baix.)* Què fas? No!... Mira
que son homes això, eh?... que no son micos!
(A Captaire.) Qui ets tú?

CAP. Un pobre, ja ho veu...

MAX. Y per què ets pobre?

CAP. Perque sempre n'he estat; perque'ls meus pares
ja n'eren... y, es clar, jo, doncs, naixent pobre,
no puc pas ser rès més...

MAX. Ah, no?

CAP. No; ho porto
ane la massa de la sang...

MAX. Retírat.

CAP. Que vol dir que es deshonra'l ser captaire?

(Captaire s'enretira a segón terme.)

DOM. *(Ab tó irònic a Max.)*
Si'ls quartos que hi ha al mon—y tants que'n sobren
no s'han fet per ell, ell no hi té cap culpa.

MAX. No s'han fet per ell, dius?

DOM. No, no li'n donen...

MAX. Y perque no se'ls pren?

DOM. Cah! Massa feina!
Rusinyols, palanquetes... Ui!... Y els lladres
estan molt exposats avui en dia.
Els que corren pel camp, a la aventura,
han de aguantâ'ls civils, que son la peste;
y els de dintre ciutat no poden viure...
El gran comers els fa una competencia
horrorosa!...

MAX. *(A Miner.)* Y tu, qui ets?

MIN. Un minê en vaga.
No m'ha entrat rè al ventrell de fa tres dies.

MAX. Ah, es menjar, lo que vols?

MIN. Alimentarme.

MAX. Es tot el teu ideal?

MIN. La meva deria,

per trescâ independent, felís y lliure,
fora ser ric.

MAX. Ah, si?... Y què fas per serne?

MIN. Doncs... vaig contra'l burgès .. y, quan es l'hora
d'anâ a votar, hi vaig ab l'entusiasme
que'm mana'l comité...

MAX. Y rès més no probes?

MIN. Això y... jugâ a la rifa.

MAX. Ves, retírat.
Jo t'asseguro'l pa.

MIN. *(Joiós.)* Si?. . Per la vida?

MAX. Per la gana d'avui.

MIN. *(Trist.)* Que Deu li aumenti
la caritat.

P.PAS. Senyor!

MAX. Digues, tu; parla.

P.PAS. Jo he baixat de montanya... A mi'm coneixen
tots pel Petit Pastor; sinó que'm trobo
cansat de sol, de vents y de glassades.
M'he convensut, tot treballant la terra,
que la terra no té entranyes, pels pobres.
D'ovelles ja no'n tinc; tres que'n tenia,
el llop me n'ha fet presa.

PAU B. No se'l cregui.

ACRA Els de montanya rai!

P.PAS. Què?

PAU B. Allí es la vida
més felissa que aquí y molt més barata.

P.PAS. Vols cambiâ ab la meva?

MAX. Prou disputes!
(A Pau Bonhome.)
També'ts dels descontents, tu?

PAU B. Si, pro callo.
Só un pobre ciutadà, jo En Pau Bonhome.
Treballador de mena, mai me fico
ab ningú, ni protesto, ni disputo.
Jo estaría com peix a la peixera
si no fos que'l gobern y el municipi
me balden a tributs.

(Mostra els forros de les butxaques de les calses.)

LLAD. Si, pero estafa
la llei sempre que pot!

ACRA. Què lleis ni raves!

MAX. *(A Acrata.)* Vina aquí, tu. D'hont surts?

ACRA. *(Avansa coixejant.)* Jo, aquí hont me veuen,
soc un humil apòstol de l'acracia.
Vui el bé universal; perxò predico
l'igualtat entre els homes...

MAX. Absoluta?

ACRA. Absoluta.

DOM. *(A Max, baix.)* Aquest vol que tots coixegin
del peu dret.

MAX. *(Baix.)* De segur.

ACRA. Sempre maquino
cotra tot: propietat, religió, patria...
sempre contra el govern!

LLAD. Si, pero's deixa
governar per la dòna. *(Els pobres riuen.)*

ACRA. Fals! Mentida!

LLAD. Si ho hem vist a dotzenes de vegades.

ACRA. Y a tu t'han vist robant!

LLAD. Bé..!

ACRA. *(A Max.)* Si! Es un lladre!

PAU B. Malaguanyada llesca que li dongui!

CAP. Ha estat a la gardunya!

LLAD. Si en mala hora
vaig pendre'l que no es meu, va ser per pura
necessitat.

CAP. *(Irónic.)* Ja, ja!...

MIN. Si, si!

PAU B. Contèumho.

LLAD. Per du un tros de pa a casa... ho sabs?

CAP. Nosaltres
també'n tenim de fills, y quan apreta
la fam, el pa, sabem prou demanarlo
ab tota humilitat.

LLAD. Per cobardia!

PAU B. Arri, allà, lladregot!

MIN. *(Al Ladre.)* Gandul!
ACRA. Estúpits!
Miserables!
CAP. Bergant!
MAX. *(Alsantse y trucant un timbre.)*
Prou! Envejosos!
(A la CAMBRERA, *que entra per l'esquerra.)*
Que entrin al salonet.
CAM. Tots?
MAX. Que s'esperin
allà dins, tots plegats, y altres que'n vinguin.
(Als pobres.) Anèu; se os cridarà quan sia l'hora.
(Els pobres s'enretiren poc a poc cap a la porta de la dreta; segon terme, fins que desapareixen.)
P.PAS. *(A Max.)* Grans mercès, bon senyor.
MAX. Apa, depressa.
LLAD. *(Anantsen a Acrata.)* No sembla fill del pare!
ACRA. *(A Lladre; baix.)* Y tal; quin home
més estrany!
CAP. *(Baix a Pau Bon.)* Hont ens dú?
PAUB. *(A Captaire, baix.)* No sé, no .. 'M sembla
que això portarà cua...
(Tots els pobres han entrat al salonet. La Cambrera, després de ajustar la porta, se'n va pel fons.)
DOM. *(A Max.)* Max!... Ten compte!
Potser t'han descobert!... Palen de cues!
MAX. No hi ha por; cà! La duc ben amagada!
Per xò, no't creguis, no; 'm pot comprometre.
A lo millor, distret, me la pessigo
entre'l silló y la cuixa y... vès! figúrat
si arribo a fé un grinyol dels que acostumo!
CAM. *(Entrant pel fons.)* Senyoret, senyoret ..
MAX. Quí hi ha?
CAMB. Uns senyorassos
que acaben de baixar de uns automòvils.
MAX. Obra el cancell; au, ves.
(La Cambrera s'en va pel fons.)
(Al Domador.) Y tu... espavilat;

ja ho tens entès?

DOM. Si. *(Apart.)* Si t'entenc que'm pelin.

(El Domador se'n va pel fons.)

MAX. Pobres pobres que ni ells ab ells s'estimen!
Y quina humanitat més poca solta!
Oh, y no sé si vaig bé, jo, are, per rebre
la gent d'upa... Veiam... *(Enmirallantse.)* Si!...

(LA CAMBRERA *entra pel fons y va cap a l'esquerra.)*

CAMB. No demana
rès més el senyoret?

MAX. Si, vina. . acòstat!
Prudencia, sobre tot, te repeteixo;
ni que sentis, ni vegis, ni que diguin,
tu... silenci!

CAMB. Molt bé.

MAX. Jo soc, desde ara,
el senyor Marqueset... Ho entens, bufona?
(Senyalantli la galta ab el dit.) Fesme un petó aquí.

CAMB. Ai! Uix!. . *(Anantsen.)* Ont va, aquet mico?

MAX. Si no fos que estic cert que aquesta noia
ignora el meu origen, pensaría
que es que m'ha conegut.

(EL DOMADOR *entra pel fons y desde la porta's dirigeix als senyors que apareixen en el vestibol.)*

DOM. Senyors!... El jove
marquès!... *(A Max.)* Ja'ls tens aquí.

MAX. *(A Domador.)* Gran reverencia!

(Entren GENERAL, BANQUER, MAGISTRAT, GRAN PASTOR, MINISTRE, FABRICANT *y altres senyors.)*

GEN. *(A Max.)* Tinc molt gust!

MAX. Es tot meu.

BAN. Marquès, celebro
la felís arribada, en que sensible
sía que'l seu papà...

MAX. Gracies... No's troba
massa bé, no,'l papà.

GEN. Cansat?

MAX. Figuri's!

MAGI. Benvingut, marqueset... L'enhorabona!

FAB. Molt senyor meu!...
G.PAS. Marquès!...
(Max va contestant a les salutacions ab reverencies y encaixades als demés senyors.)
FAB. *(Baix a Magistrat.)* Pero, no deien
que aquest fill del marquès era tan jove?
Si fa cara de vell!..
MAGI. Gastat; a causa
de la dissipació!... Sembla que'm trobi
davant de un delinqüent.
GEN. Marquès, jo sento...
tots sentim vivament que aquí no pugui
serhi present el seu papà...
MAX. Si; es llàstima;
pero, es clà, ab l'emoció y ab la fadiga
del viatge, no es extrany...
MINIS. Si, si... no... Al pobre
se l'ha de dispensâ...
MAX. *(Encaixant.)* Excelencia!
FAB. *(Apart al General.)* Esplèndit!
Un tipo originàl, eh?
GEN. La figura
m'ha semblat, de debò, interessantísima.
DOM. Prenguin seient...
MINIS. Mercès.
(La majoria dels senyors s'asseuen fent animats grupos.)
MAX. *(A Magistrat.)* Y bé, què'm conta
el senyor Magistrat?
MAGI. *(A Max.)* Psé!... Ja ho pot veure.
Anem fent.
MAX. Se treballa?
MAGI. Feina, molta.
MAX. Mentres pel mon hi corri gent perversa,
els administradors de la Justicia
tindràn ab què omplí el pap y la butxaca.
MAGI. Vol dir que la Justicia...
MAX. *(Interrompentlo.)* S'alimenta
del esperit del mal; se'n aprofita;

com les hienes y els corps, remou cadavres
y se'ls menja, no es cert?

MAGI. Bé, però... fixis
que nosaltres, en cambi d'això, als homes,
els apaguem la sed d'odi y venjansa
repartintlos, arreu, càstics y premis.

MAX. Ah, si?... Es dir que, de premis, també'n donen?

MAGI. El premi es la patent de l'ignocencia!

MAX. Y als ignocents, per premi, els obsequien
ab presó preventiva?...

MAGI. (*Enfadat.*) Oh, bó... No sempre!
(*Magistrat se separa de Max y s'apropa el Banquer.*)

DOM. (*Apart a Max.*) Aquet es el Banquê.

BAN. (*A Max.*) A les seves ordres.

MAX. Què?... què tal els valors?

BAN. Bé.

MAX. Baixen?... Pugen?

BAN. L'«interior» te tendencia a anar de baixa...
Ara l'«exterior»...

MAX. Oh, no cal dirho.
L'exterior de vostès sempre es magnífic:
ben habillats, ben tips... Sempre fan cara
de satisfets, vostès.

BAN. (*Sorprès, baix, a Magistrat.*) Y d'això en diuen
un noi ben educat?

DOM. (*Baix a Max.*) Ten compte.

MAGI. Plànyil,
pobre marquès!

BAN. Y tal! Més li valía
deixarlo al Extrangê.

MAGI. O no desmamarlo.

MAX. Què diu, de desmamar?

MAGI. (*Dissimulant.*) No... rê...'m parlava
de la seva senyora...

BAN. Si; li deia
que are te el nen a dida.

MAX. Ah! No se'ls cria
ella mateixa, els fills?

BAN. Oh, no! No es moda

criarse'ls fills avui.

MAX. No? Doncs les mares
del pais que he deixat, son, y perdonin,
més bones mares.

MAGI. Còm?

MAX. Si! Elles sols viuen
pels fills, quan son menuts. Dides? Ninyeres?...
Abandonà'ls així a una qualsevulga?
Quan algú'ls els vol pendre, elles s'hi tornen
a cops de puny, a cosses, ab les ungles,
a cops de cua, si convé...

BAN. *(Rient.)* De cua?
Ai, quina gracia!

DOM. *(Esverat, a Max, baix.)* Max! Què t'empatolles?
De cúa, has dit?

MAGI. *(A Banquer, baix)* Si no fos tan ridícol,
sería deliciós aquest subjecte.

MAX. *(A Ministre que s'apropa.)*
Excelencia!

MINI. Marquès!

MAX. Vós, gran Ministre,
representant avui, aquí, del quefe
d'Estat, que per molts anys Deu ens conservi,
espero m'honrareu el cap-de-taula.

MINI. No; això, no; mai, Marquès.

MAX Per què?

MINI. Aquesta honra
vos toca a vós; per vós es l'homenatje,
vós sou l'anfitrió.

MAX. Pro no ganejo
com un primer ministre, jo.

MINI. *(Sorprès y ab indignació.)* Còm? .. Y ara!

MAX. *(A Gran Pastor que s'apropa.)*
Què diu el Gran Pastor?

G.PAS. Vostè què'ns conta?

MAX. Que tal marxen les coses de l'Iglesia?

G.PAS. Oh, molt mal!... Malament!... Està perduda,
la humanitat. D'ensà del modernisme,
que al mon ja no hi ha fè.

MAX. No?
G.PAS. Per desgracia,
no fa cas de nosaltres; no'ns escolta.
MAX. Vol dir?
G.PAS. Si.
MAX. Doncs jo entenc que'l criar clero
es com tenir minyona, que'ls que'n gasten,
es perqué'ls hi convé... Si se'n poguessin
estar, no hi posi dubte, no'n tindrien.
G.PAS. (*Indignat.*)
Pró... això es una heretgía! Que no'l senten?
BAN. (*Apart*) No se sembla de rès an el seu pare!
FAB. Espero, marqueset, que vindrà un dia,
a visitar la fàbrica...
MAX. La seva?
FAB. Set-cents telers!
MAX. Prou! Prou! Axís que'm diguin
que'l cotó ha baixat molt y que la baixa
l'ha atrapat a vostè ple d'existencies,
aquell día vindré.
FAB. (*Amoscat.*) Bè, home!
MAX. Què?
FAB. Gracies!
Quina sòrt que'm desitja!
MAX Vindré a veure
la cara que farà, tan diferenta
de quan dobla'ls diners a cartes vistes.
FAB. No ho trobo de bon gust... vol que li digui?
(*Se retira del grupu y acompanyat del Magistrat se'n va per l'esquerra.*)
DOM. (*Baix.*) Max, per l'amor de Deu, prou ironíes
que tu'ls vas esquivant y son capassos...
MAX. D'anarsen?... No, no temis... Fos visita
de cumpliment y prou, llavors, encara...
Pero's tracta de un tec... Pendràn paciencia!
(*El General s'hi apropa. Domador se'n va per l'esquerra.*)
General!
GEN. Oh, no .. amic.

MAX. (*Ficsantse en el volar d'un insecte.*) Calli!
GEN. Què passa?
MAX. (*Fent acció d'agafar l'insecte.*)
Calli, calli... Ja'l tinc!
(*Mostrantli la ma mitj closa.*)
Ja'l tinc, ja... Mírisse'l.
GEN. (*Ficsantshi.*) Un burinot!
MAX. Y es rós! Dú bones noves!
GEN. No'l mati, pobrissó!
MAX. Còm, que no'l mati?
Quan vostè se'n endú cap a la guerra
un exèrcit de dèu, de vint mil homes,
que m'hi presento mai, jo, per ventura,
a ferli coacció?
GEN. No'l mati!
MAX. Oh, joia!
Un general ab cor d'infant!... Doncs. vaja,
(*Ab generositat.*) li dono llibertat!
(*Fa acció de deixar anar l'insecte.*)
A viure!... Espero
que això que are jo he fet ab la bestiola
demà ho farà vostè ab el seu exèrcit
de dèu, de vint mil homes, que be valen
tant com un burinot...
GEN. (*Indignat.*) Calli, home, calli!
No digui disbarats!...
MAX. L'he ofès?... Perdoni.
(*El General s'aparta.* EL DOMADOR *entra per l'esquerra.*)
DOM. (*A Max.*) Tot està apunt.
MAX. Molt bé.
DOM. Y, ara, ab quin ordre
han de anâ els comensals?
MAX. Jo'ls posaría...
Així: al costat del Magistrat, el Lladre.
DOM. Y ara! Què dius?
MAX. Si, si, el Lladre.
DOM. Es possible?
MAX. El Banquê ab el Captaire.

DOM. Horror!

MAX. El quefe d'Estat el pots posâ al costat de l'Acrata.

DOM. Ets irònic, Max-King!

MAX. Després, fent «ambo», l'opulent Fabricant y el trist Minaire; y el General aprop de'n Pau Bonhome.

DOM. Ets boig, Max!

MAX. Boig? Per què?

DOM. Tu sapiguessis quin desengany t'espera!

MAX, Vols di?

DOM. Ignores que aquesta gent, plegada, no pot viure y que aquí's treurà'ls ulls, el fetge, l'ànima, abans de que's rebaixi a compartirse ni una engruna del pà que li ofereixes?

(LA CAMBRERA *entra per l'esquerra. Al fons, el Banquer, l'atura y comensa a ferli festes fins que acaba per abrassarla.*)

MAX. Però ho dius de debò? Son així, els homes?

DOM. Al món sols hi há un poder extraordinari que sab ajuntar l'or ab la miseria....

(*Signantli el grupu format pel Banquer y la Cambrera,*)

Veus?... Els amors impúdics, la lascivia, l'instint sexual.

MAX. Ah! Si? No'n passis ànsia, Ja veuràs, an aquet, com l'espavilo.

(*Se dirigeix al grupu format per la Cambrera y el Banquer. Mentrestrant, entren per l'esquerra* FABRICANT *y* MAGISTRAT.)

FAB. Quina taula!

MAGI. Quin gust!

FAB. Quin art!

MAGI. Esplèndit!

FAB. Les ostres y el xampany... com que no'n tasto...

MAGI. Ja seuré al seu costat; fa be de dirho.

FAB. Y als llocs que no hi ha nom, qui hi deurà seure?
MAGI. Això es que'ns hi voldràn posar senyores!
MAX. Senyor Banquer....
BANQ. Marquès!...
MAX. Per Deu, li prego
un xic de discreció. Aquesta cambrera
jo la pago, y ho faig perque'm serveixi
a ne mi y no a vostè.
BAN. (*Sofocat.*) Be... jo... perdoni...
(*La Cambrera s'enretira cap al fons.*)
FAB. (*Baix al Banquer.*)
Què li ha dit? què li ha dit?
BANQ. M'ha dat un mico.
DOM. (*Alarmat, á Max; baix.*)
Parlen de micos, King, altra vegada!
MAX. (*Sorprès.*) Vols dir que han olorat?..
DOM. Tingues prudencia!
No aumentis les sospites, que't perdríes.
MAX. Sortímne, doncs, aviat.
DOM. (*A un grupu de senyors.*)
Senyors, quan vulguin!.
(*A un altre grupu.*)
Quan tinguin gust, senyors!
MINIS. Santa paraula!
(*Tots els senyors fan acció de dirigirse á l'esquerra.*)
MAX. Dispensin... un moment.
MAGI. Digui.
MAX. (*Signant el salonet de la dreta.*)
Allí esperen
uns quants invitats més.
(*Moviment d'espectació entre'ls senyors.*)
Rès d'etiquetes;
son amics de confiansa. Avant!. Fes qu'entrin.
(*Cambrera vá a la porta de la dreta y obra á la colla de pobres que surten mitg atropelladament. Algúns d'ells se treuen la gorra. Tots se queden bocabadats, devant del senyorío.*)
MINI. Què significa, axó?

GEN. Y ara!
MAGI. Què volen?
MAX (*Als pobres, que no gosen avansar.*)
Avant, tots! Endavant!...
BANQ. (*A Fabricant, baix.*) Cordí's
FAB (*Baix.*) Ja ho feia.
MAX (*Als Pobres.*) Passin al menjador.
CAPT. Còm?
FAB Es possible,
senyor Marquès?...
MAX. Què hi ha?... Que'ls passa?
GEN. (*Als altres senyors.*) Opino
que devem retirarnos
MAGI. Si, si, anèmsen!
MINI. Això ja es més que burla; es un agravi.
MAX. Per què?
BANQ. Vostè dirà!
FAB. Es boig!
MAGI. Doncs que'l tanquin
G.PAS. Senyors, per caritat!
DOM (*Baix a Max.*) Max-King, prudencia!
CAPT. (*A Miner.*) No volen menjâ ab naltres?
MIN. Nó.
CAPT. Ni ganes!
Jo tampoc hi vui ser!
MAX (*A Captaire.*) Perquè, no?
CAPT. Fugi!
Per menjá entre senyors y ab etiqueta,
prefereixo pairarme 'n
ACRA. Que no hi clissa,
que hi estarem en pena, an aquí, els pobres?
DOM. (*A Max.*) La miseria, la veus? Orgull!... enveja!
BANQ. Anèmsen.
MAX. Prò .. perquè?
ACRA. (*A Banquer.*) No; per nosaltres
no estiguin... Vagin fent. De la finestra,
encavat, ens podràn tirar les sobres...

MINI. Si'n queden!
MAX. Còm s'enten?...
GEN. O ells o nosaltres.
BANQ. (*Als pobres.*) Fòra d'aqui!
G.PAS. (*A Banquer.*) Per Deu, no'ls exasperi!
MAX. (*Baix a Domador.*)
Si axó es l'humanitat, ¡a vos la dono!
DOM. (*Baix a Max.*) Dons t'està bé, per tafanê.
CAPT. (*Als pobres.*) Anem!
FAB. (*Als pobres.*) Fòra!
MAX. Entre germans, s'estila aquesta guerra?
BANQ. Germans de part de qui?
ACRA (*Ironic.*) Germans!
G PAS. Del jove
marquès es la raó... Sí, tots els homes
som germans. Com germans hem de portarnos.
(*A Max*) Pró es el tracte social lo que'ns obliga
a viure distanciats els uns dels altres,
a distingir, senyor marquès.
MAX (*Exaltat*) Hipòcrites!
Y us dieu fills de Deu?
G.PAS. Y en som! Dubtarne
es una gran blasfemia.. Deu creà l'home,
y a imatge d'ell mateix, que va crearlo:
inconscient de tot mal, bò, pur...
ACRA. Mentida!
En Darwin, el gran Darwin, en son obra
capdal sobre l'origen de l'especie,
ens demostra que nó.
MAX (*A Acrata, intrigat.*) Què diu en Darwin?
ACRA. Què diu? Y això no sab? Doncs què dimoni
li han ensenyat al Extranger? Diu Darwin
que l'home vé del mico.
MAX. (*Fent un brinco.*) Còm! Del mico?
ACRA. Sí.
MAX. Això que dieu es fals!
MINER. Bé, no s'ho prengui
aixis, tampoc!
MAX. (*Ab gran exaltació*) Es fals!

ACRA. Ell ho asegura
y dona els seus motius; sinó que ho diguin
els enlletrats...
(*Max interroga avidament ab la mirada al Magistrat.*)

MAGI. Si, si, .. a mi també 'm sembla,
ab perdó dels vells textes de la Biblia...
que en Darwin te raó. (*Max va per abraonarsi.*)

DOM. (*Deturantlo.*) No, Max!

MAX. Mentida!
Déixame 'l castigâ an aquest imbècil!
(*Max se despren del Domador enpaitant a Magistrat corre, salta nirviós, desesperat, tombant cadires, grinyolant; enfilantse als sillons, trencantho tot. Els senyors y els pobres, acobardits s' ajunten tots cap a l'esquerra.*)

GEN. Horror!

BAN. S'ha tornat boig!

G.PAS. Misericordia!

MAGI. Pobre de mi!

MINI. Fugim!

DOM. (*Se treu el fuet y'l fa petar.*) Hop-là! Rendeixte!

MAX. (*Saltant encara.*) L'home, del mico!

CAP. Es perillós!

BANQ. Una arma!

GEN. Sense pietat! (*Se treu el sabre.*)

LLAD. Matèulo.

MAX. (*En un suprem esfors, pren el sabre del General.*)
Porta l'eina.
Ah! Davant del perill, guaiteu, s'ajunten
lo mateix que moltons. Voleu matarme?
Doncs no us vui dà aquet gust!...

DOM. (*Volentlo desarmar.*) Max!...

MAX. (*Donat una empenta a Domador y desprenentsc'n.*)
Tu.. ab els homes!
(MAX *entra precipitadament al salonet de la dreta.*)

GEN. (*Que haurà quedat darrera de tots.*)
Tànquinlo ab clau, y aviat que se l'enduguin.
(*Se sent un gran grinyol molt intens y molt agut. El*

Domador và a obrir de bat a bat la porta del salonet.)

DOM. Es inútil, senyors!

BANQ. Què passa?

DOM (*Senyalant cap a dintre.*) Guàitinlo. .
S'ha degollat!

(*Tots, senyors y pobres s'apropen a la porta guaitant a dintre ab por y curiositat.*)

ACRA. Es cert! Veniu! Mireusel!

CAPT. Deu l'hagi perdonat!

MINI. Quina desgracia!

G.PAS. Quin disgust, el marquès!

DOM. El suicida
no era tal fill, ni tal marquès.

MAGI. Doncs, qui era?

DOM. Era un intrús, un ser d'una altra rassa.
Jo ho puc justificâ... Un moment, perdonin...
(*Domador se'n và al Salonet.*)

BAN. Quin tipo original!

ACRA. Extraordinari!

MAGI. Un gran degenerat.

FAB. Un neurastènic
deshauciat; rès més.
(EL DOMADOR *entra ab el sabre brut de sang y una cua de mico a la ma.*)

DOM. Veuen? La cua!
Era un mico ensenyat! En Max!
(*El Domador llensa la cua y entrega'l sabre al General.*)

MAGI. (*Sorprès*) Còm? Y ara!

P.BON. L'orangutà Max-King?

CAMB. Si jo ja ho deia!
Un miquet que tenía coses d'home,
com molts homes tindràn coses de mico.

G.PAS. Un mico!

MAGI. Prò d'hont surt? Qui era'l seu amo?

DOM. El seu amo era jo.

FAB Vostè?

BAN. Es possible?

MINI. Bé, però, quí es vostè, si pot saberse?
DOM. Un domador de feres, per servirlos.
MAGI. Mercès!
DOM. Y que ara's veu a la miseria
per culpa de vostès.
G.PAS. *(Escusantse.)* Fill meu... Nosaltres...
BAN. Si l'hem de indemnisar d'alguna cosa...
Díguiho.
DOM. No. Unicament d'una manera
podrien compensarme'l perjudici
ocasionat.
GEN. Còm? Digui
FAB. Parli. Expressis.
MINI. Veiam, potser... Qui sab?
MAGI. Còm?
DOM. Còm? Dignantse
qualsevol de vostès a omplir la gavia
que'l desditxat Max-King m'ha deixat buida.
(*Tots, pobres y senyors, queden en una postura còmica de gran sorpresa.*)

TELÓ

Una Pesseta